

LAUSUNTO

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Sanaston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp)

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Sanasto rf (jäljempänä Sanasto) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Sanasto on valtakunnallinen kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö, joka valvoo kirjallisuuden tekijöiden oikeuksia ja etuja. Edustamme yli 16 000 kirjallisuuden tekijää. Sanaston jäsenjärjestöjä ovat Suomen tietokirjailijat ry, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry sekä Finlands svenska författareförening rf.

Sanaston pääviestit:

- *Kirjallisuuden tekijöiden toimeentulosta on pidettävä huolta, jotta suomalaista kirjallisuutta ja kotimaisille kielille käännettyä maailmankirjallisuutta on monipuolisesti tarjolla jatkossakin.*
- *Kirjallisuuden tekijöille tulee maksaa e-lainauskorvausta kaikista kirjastokäytössä olevista e-kirjoista ja e-äänikirjoista riippumatta siitä, missä formaatissa teokset kirjastossa ovat tai miten niiden käyttöä tilastoidaan.*
- *Lainauskorvaukseen on tehtävä 10 % tasokorotus, jolla turvataan lainauskorvausten säilyminen pohjoismaisella tasolla.*

1. Kirjallisuuden tekijöiden toimeentulosta on pidettävä huolta

Kirjallisuus rakentaa suomalaista yhteiskuntaa ja kieltä, sekä tukee elintärkeitä kansalaistaitoja. Luku-taito on demokratian elinehto, jonka perusta luodaan lukevan elämäntavan kautta. Lukeva elämäntapa on enemmän kuin harrastus. Se on tasa-arvon, sivistyksen ja yhteiskunnan perusta, joka antaa suojaa informaatiovaikuttamista sekä yhteiskunnan jakautumista vastaan.

Kirjailijoiden ja kääntäjien tekijänoikeuksista ja edellytyksistä tehdä työtä on pidettävä huolta. Kirjallisuuden tekijöiden on tultava työllään toimeen, jotta suomalaisille on jatkossakin tarjolla monipuolista ja laadukasta luettavaa – suomalaista kaunokirjallisuutta, tiede- ja tietokirjallisuutta, pedagogisesti jäsenneltäviä oppikirjoja ja kotimaisille kielille käännettyä maailmankirjallisuutta.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

2. E-lainauskorvauksen on kohdeltava kaikkia e-kirjoja yhdenvertaisesti

Lainauskorvaus on tekijänoikeuskorvaus, jota maksetaan teosten kirjastolainauksesta. Se on korvausta teosten ilmaisesta käyttämisestä ja siitä tekijälle aiheutuvasta tulonmenetyksestä. Kun teosten maksuton kirjastokäyttö sallitaan, pitää siitä suorittaa asianmukainen käyttöön perustuva tekijänoikeuskorvaus.

Hallituksen esityksessä 46/2023 vp esitetään säädettäväksi uudesta kirjastojen e-kirjoja ja e-äänikirjoja koskevasta korvauksesta. Korkeakoulukirjastojen e-kirjojen ottamista korvauksen piiriin esitetään kuitenkin vain osittain: niin kutsutuissa verkkokirjahyllyissä olevat e-kirjat esitetään jätettäväksi korvauksen ulkopuolelle. Lainmuutoksen tarkoituksena on kuitenkin taata korvaus nimenomaan uudeltaisesta, sähköisestä kirjallisuuden käytöstä kirjastoissa, ja juuri sellaista etenkin korkeakoulukirjastoissa suosittu e-kirjakokoelmat eli niin kutsutut verkkokirjahyllyt ovat.

Kirjallisuuden tekijöille tulee maksaa e-lainauskorvausta kaikista kirjastokäytössä olevista e-kirjoista ja e-äänikirjoista riippumatta siitä, missä formaatissa teokset kirjastossa ovat tai miten niiden käyttöä tilastoidaan. Sanastolla on täysi valmius tilittää e-lainauskorvaus kirjallisuuden tekijöille kaikesta e-teosten kirjastokäytöstä.

Samaan aikaan, kun osa teoksista ja niiden tekijöistä asetetaan eriarvoiseen asemaan jättämällä verkkokirjahyllyt korvausoikeuden ulkopuolelle, esitetään korvausoikeutta täysin uudelle edunsaajaryhmälle eli äänikirjan lukijoille. Äänikirjan lukijoilla on osansa äänikirjan valmistumisessa, mutta heillä ei ole tekijänoikeutta kirjalliseen teokseen eikä osuutta sisällön syntyyn. Äänikirjan lukemiseen käytetystä ajasta he myös saavat työmäärää vastaavan korvauksen. E-lainauskorvausmääräraha on myönnetty kirjallisuuden tekijöille eikä sitä Sanaston näkemyksen mukaan tule kirjallisuuden tekijöiden korvausten kustannuksella laajentaa kattamaan äänikirjojen lukijoita.

3. Lainauskorvauksen tulee nousta pohjoismaiselle tasolle

Kirjastojen e-kirjojen ja e-äänikirjojen käytön korvaamista (e-lainauskorvaus) koskevan hallituksen esityksen käsittelyn lisäksi Sanasto haluaa nostaa esiin myös fyysisiä kirjastolainoja koskevan lainauskorvausmäärärahan nostamisen.

Kirjallisten teosten kirjastolainauksesta maksettavat lainauskorvaukset ovat olennainen osa kirjallisuuden tekijöiden tuloja. Suomalaiset ovat ahkeria kirjastojen käyttäjiä, mutta lainauskorvausmäärärahan tasokorotuksissa Suomi on jäänyt muista Pohjoismaista jälkeen. Edellisen kerran määrärahaa on nostettu vuonna 2016. Lisäksi viime vuosina tapahtunut voimakas elinkustannusten nousu on entisestään lisännyt kirjallisuuden tekijöiden taloudellista ahdinkoa, kun tekijänoikeuskorvaukset eivät ole nousseet lainkaan.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Eduskunta edellytti vuonna 2021 tekemässään lausumassa, että lainauskorvaukset on nostettava takaisin pohjoismaiselle tasolle. Sanasto esittää, että eduskunnan lausuman mukaisesti lainauskorvauksen määräraha korotetaan vastaamaan pohjoismaista tasoa. Käytännössä määrärahaa tulee korottaa n. 10 prosentilla nykyisestä eli n. 1,5 miljoonaa euroa. Tasokorotuksen jälkeen pohjoismaisella tasolla pysymisestä olisi helpointa huolehtia säännöllisillä indeksikorotuksilla.

Pohjoismaisen tason saavuttamiseksi lainauskorvauksen määrärahaa (momentti 29.80.41) tulisi nostaa noin 10 % eli 16 648 000 eurosta 18 300 000 euroon.

Kun kirjallisuuden tekijöillä on mahdollisuus elättää itsensä työllään, Suomessa on jatkossakin tarjolla laadukasta kirjallisuutta.

Helsingissä 19. päivänä lokakuuta 2023

Niina Vettensola

Toiminnanjohtaja
Sanasto ry

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

